

A tizenkettedik imámra várva

A síita ajatollahok és a politika
Interjú *Gotthard Fuchs* teológussal

Fuchs úr, önnek kétszer is volt lehetősége arra, hogy beutazza Iránt, és ott muszlim-síita teológusokkal beszéljen. Mi az, ami a nyugati keresztények számára érdekes és izgalmas a síita iszlámban?

Először is fontos, hogy megismerjük a síitizmust, és ne csupán az iszlám köztársaság jelenlegi kormánypolitikájának szemüvegén át lássuk. Akkor feltűnik például a nagy strukturális hasonlóság a zsidósággal és a kereszténységgel: ugyanis ők szintén egy messiási megmentőre várnak.

Tehát adott egy erősen eszkatologikus irányultságú hit?

Valóban. A síiták a tizenkettedik imámot, a „Mahdi”-t várják. Ez azt jelenti: az Igazat. Az eddigi történelem során már tizenegy imám jött, Ali óta. [*Imám = muszlim egyházi vagy világi fejedelem; a próféta utóda; más összefüggésben: muszlim előimádkozó. – A szerk.*] A tizenkettedik imám rejtőzködik. De ha eljön, megmenti a világot, mindent rendbe hoz, és minden igazságtalanságot kiküszöböl. Egy ajatollah azt mondta nekem: „Ha eljön a mi Mahdink, akkor a ti Krisztusotokkal együtt megmenti a világot.”

Hogyan zajlik egy effajta teológiai találkozás síita papokkal?

Nehézkesen. Ez már az előkészítés során megmutatkozott, amikor az iszlám köztársaság berlini nagykövetségén előzetes megbeszéléseket folytattunk az Iráni Kulturális Hivatallal. Rendkívül bonyolult dolognak bizonyult a teológia képviselőivel beszélni. Az egyik sirazi, majd ghomi medreszében, azaz teológiai főiskolán találtunk teológiai beszélgetőtársakra. Ezek a találkozások többnyire formálisak, mert Irán diktatórikus rendszerében állandóan ellenőrzi a nyugatiakkal folytatott beszélgetéseket. Szinte mindig jelen van egy felügyelő, aki az állambiztonság megbízásából esetleg rögzíti is az elhangzottakat. De aztán hál’ Istennek, a második ghomi megbeszélésen hamar elhagytuk a kölcsönös bizonykodást arra nézve, hogy mi minden barátságos dolog található a Koránban és a Bibliában. Ekkor világossá vált, hogy sok teológus milyen távol áll a teheráni hatalmi központ klérusának jobboldali, politizáló szárnyától. Ezek a párbeszédék az egykori NDK-ban lezajlott beszélgetésekre emlékeztettek. Mindenesetre fontos mozzanat: az iszlám nem ismeri a mi nyugati – erősen racionális és egyetemi jellegű – teológia-felfogásunkat.

Milyen témák kerültek még szóba a megbeszéléseken?

Például a béke, az erőszak és az erőszakmentesség kérdése, vagy a keresztrel és a feltámadással kapcsolatos keresztény hit, továbbá a zsidóellenesség kérdése. Síita beszélgetőtársunk végül azt mondta: „Meg kell néznünk szent könyveinket.” Állítólag sem a Biblia, sem a Korán nem akar erőszakot, mindkettő igazságosságot és békét prédikál. Következésképpen a közös elemeket kell keresnünk, és nem a teheráni meg a nyugati hatalmi központok politikusaira kell tekintenünk. Aztán az ajatollah még hozzáfűzte: „Gondoljon a berlini falra!” Egy effajta kijelentés megsejteti, mennyire reménykednek ott a változásban, sőt a forradalomban. Mindenesetre Iránban nagy heveséggel folyik a politikai és a teológiai hatalmi harc.

Milyen teológiai táborok küzdenek egymással jelenleg Iránban?

A teheráni hatalmi központban létezik például a legszélsőségesebb jobboldali teológia. Van ott egy áttekinthető létszámú teológuscsoport, amely a harcoss messiánizmust hangsúlyozza, a végidő radikális hitére épít, és ezért feltétel nélkül, teológiai érvekkel támogatja az iráni atomfegyverkezést. Úgy vélik, a végső kölcsönös atomcsapás meggyorsíthatja a Mahdinak a síiták által remélt eljövételét, mert így messiási fájdalmak keletkeznek, és ebbe a káoszba jönne el aztán megmentőként a Mahdi.

Ezzel szemben állnak a liberális síita teológusok, akik saját hagyományaiknak megfelelően a hit és az értelem felvilágosult viszonyát képviselik, és rendkívül jól tájékozottak a nyugati vallási és filozófiai gondolkodásról, de a buddhizmust is ismerik, vagy Kína vallási gondolkodását.

Nagy szakadék tátong tehát a klérus baloldali és jobboldali tagjai között. Továbbá egyesek erősen hajlanak arra, hogy teljesen elszakadjanak a síita papi rezsim hivatalos teológusaitól. Ők inkább Irán világi politikájára építenek, vagy nacionalista hangsúllyal, vagy felvilágosultan. Céljuk, hogy végre megszabadítsák a síitizmust attól, hogy a politikai uralom végzetesen visszaéljen vele.

Folynak-e vallási beszélgetések is az utcán?

Nagyon is előfordult, különösen ha egyénileg vagy kettesben sétáltunk, például esténként a folyóparton Iszfahánban. De idegenként résen kell lenni, ha például egy fiatal iráni elmeséli az embernek, hogy ő keresztény, a barátnője azonban muszlim, aki szeretne kereszténnyé lenni, és megkérdezi, hogyan lehetséges ez. Egy másik pár elmesélte, hogy el akarja hagyni az országot. Hogyan jutnának el biztonságosan Németországba? E kérdések mögött feltehetően nagy szenvedésnyomás állt, de az ember sosem lehetett biztos abban, hogy nem csapda rejtőzik-e e találkozások mögött.

Mi tűnik még föl egy nyugati kereszténynek, ha a síita iszlámmal találkozik?

Számomra, katolikus meghatározottságú keresztény számára a síitákkal való találkozás izgalmas időutazás volt a saját történelmünkbe. A síita önértelmezés és a római katolikus – legalábbis a második évezredé, a II. Vatikáni Zsinatig (1962-1965) – strukturálisan nagyon hasonló. Mindkettő egy végidőbeli megmentőt vár, és e megmentő képviselőjének tartja magát. Ennek az a veszélye, hogy a képviselői rendszer önállósul. A pápa a 11. századi Gergely-reform óta „Krisztus helytartójának” nevezi magát, és egyház római katolikus alakját – ezt a zsinat előtti egyházat mint „az eljövendő üdvösség képviselőjét” – nagyon is a mai teokratikus jellegű iráni rendszer analógiájaként lehet értelmezni. Amikor Ghomban eljutottam egy nemzetközi főiskolára, azt gondoltam, hogy az 1960-as évek egyik katolikus papi szemináriumába érkeztem: ugyanolyan férfias meghatározottságú, ugyanúgy szentképek díszítik a falakat.

Hogyan hatnak az iráni hétköznapiak a nyugati látogatóra?

A közvetlen benyomás, amely lendületével szinte feldöntött, a népesség fiatal volta. Az irániak több mint 70 százaléka harminc év alatti. Ami az utcaképet illeti, szembeötlő

volt az emberek hihetetlen kapcsolat-készsége, a kapcsolat-felvételben lelt öröme és a kíváncsiságuk – különösen is a fiatal nőké. Egyáltalán nem félnek érintkezésbe lépni velünk, nyugati férfikkal, nincs semmiféle kapcsolati gát, ellenkezőleg, vibráló, kíváncsi élet zajlik mindenütt. Feltűnő, hogy a kapcsolatteremtés nagyon erősen a szem révén történik.

Mivel kötelező a lepelviselés?

A lepelnek kétségtelenül megvan a maga izgalma is. Ám mindenekeelőtt a teljes kulturális összefüggésről van szó. Egy iráni beszélgetőtársam elmesélte, hogy németországi látogatásán rosszul érezte magát, mivel senki sem nézett egyenesen rá. A hétköznapi érintkezésben az irániak sokkal közvetlenebbül veszik szemügyre egymást, mint az európaiak, akiknek a kultúrájában illetlen dolognak számít az effajta szemrevételezés. Különben Irán az ellentétek világa, a város és a vidék, a sivatag és a termékeny terület, a belső és a külső közötti ellentéteké.

Ön személy szerint mit tanult?

E két iráni út révén ismét megtanultam, hogy egyáltalán semmit nem segít, ha stigmatizáljuk a másik oldalt, vagy – mint Irán esetében – csak a teheráni nacionalista politika

szemüvegén át szemléljük. Ha az ember belülről látja a sítizmust, akkor egy olyan vallás áll előttünk, amely nagyon határozott vonásokat visel, és az igazságosság meg a béke iránti vágyakozás, vagyis eszkatologikus dimenzió mozgatja. Továbbá a sítizmus önértelmezésében nagy jelentősége van a vallási „hivatalnak”, „a hívők közösségének”, sőt egyfajta „egyháznak”. Következésképpen a mai Iránban a teológiai problémák feltűnően hasonlítanak a római katolikus egyház teológiai problémáira. Nem véletlen, hogy a Vatikán és síita teológusok között régóta élénk tárgyalások folynak, rendszeres konzultációk formájában. De egyetemi síkon is fontos párbeszédnek kezdődnek, például paderborni és ghomi teológusok között.

A nyugati keresztényeknek az a feladatuk – nem utolsósorban a béke megőrzésének okán –, hogy jobban megismerjék a síita iszlámot a maga belső, részben misztikus dinamikájában, illetve vallási vágyakozásában. Nem kicsi dolog kapcsol össze minket, hiszen a síták éppúgy Ábrahám örökösei, mint a zsidók és a keresztények.

Thomas Seiterich

Forrás: Publik-Forum, 2011/15

A Koránnal és együttérzéssel Iszlám felszabadítási teológia

„Ahhoz, hogy vallásos legyen valaki, három tulajdonság szükséges: az igazságra törekvés, a szerénység és az együttérzés”, mondja *Ahsgar Ali Engineer* indiai teológus. „Az, hogy az ember milyen gyakran látogat meg egy keresztény vagy nem keresztény templomot, avagy mecsetet, milyen gyakran végez el valamilyen szertartást, vagy mennyire ékesszóló, semmilyen szerepet nem játszik.” Mahatma Gandhira utal: „Gandhi sosem járt templomba, sosem végzett hódolati szertartást, de az említett tulajdonságok jellemezték.”

Ahsgar Ali Engineer alighanem India legismertebb iszlám reformteológusa. Az *iszlám és a forradalom* c. könyvében a 73 éves teológus a felszabadítási teológiának olyan távlatát vázolja föl, amely az igazságosságot nem a túlvilágon helyezi el, hanem itt és most. Az igazi iszlám mindig a kizsákmányoltak, elnyomottak, szegények és gyengék oldalán áll, magyarázza. A közvetlen és a strukturális erőszak elleni fellépésben nem a fegyveres szent háborúra épít, hanem kizárólag a civil engedetlenség erőszakmentes akcióira. Működési helye a 18 milliós nagyváros, Mumbai, az ország vezető gazdasági központja. Az utóbbi két évtizedben Mumbait gyakran sújtották terrortámadások és pogromok. Noha az izgalom hullámai magasra csaptak, nem történtek kihágások a muszlim kisebbség ellen, amelyet sok hindu nacionalista „Pakisztán ötödik hadosztályának” tekint,

és akiknek a pártja – a *Shiv Szena* – több mint 15 éve kormányozza Mumbait. Ehelyett sok muszlim közösség béketüntetések szervezett, amelyeken részt vett *Ahsgar Ali Engineer* és az általa vezetett *Társadalom- és szekularizmustanulmányozási Központ* is. „Meg kell mutatnunk, hogy indiaiak vagyunk, muszlim indiaiak. Nem engedhetjük, hogy saját országunkban kirekesszenek minket”, mondja *Engineer* munkatársnője, *Kutub Kidwai*.

Ahsgar Ali Engineer először építészmérnöki diplomát szerzett, de nem sokáig gyakorolta ezt a tevékenységet. „A szívem más dolgokért dobogott, a vallási tanulmányokért, a filozófiáért és az összehasonlító vallástudományért”, mondja. Egyetemista korában sok összeütközés volt hinduk és muszlimok között. „Azt kérdeztem: Miért harcolnak egymás ellen az emberek a vallás nevében? A vallás a felelős ezért, vagy valami más?” Kutatni kezdte ezt a jelenséget, és közben konfliktusba keveredett saját vallási közösségével, a *Dawudi-Bohrákkal* is, amelyben felnőtt.

A muszlimok alkotják India második legnagyobb vallási közösségét. A *dawudi-bohrák* kicsi síita kisebbséget alkotnak a 150 milliós, többségükben szunnita muszlimokon belül. „A *bohrák* műveltebbek és jobb módúak, mint az indiai szunnita muszlimok”, mondja *Engineer*. Szigorúan ellenőrzött közösségről van szó, egy olyan papi család vezetésével, amely „a

pápához hasonlóan viselkedik – rendelkezéseit végre kell hajtani”. Aki nem áll be a sorba, azt kiközösítik, és társadalmilag is törvényen kívül helyezik.

Amikor *Ahsgar Ali Engineer* 1972-ben megkérdőjelezte a sáriát, kitört a botrány. A sária nem isteni, megváltozhatatlan dogma – képviselte a bohra-közösség vallási vezetőjével és az egész iszlám klerussal szemben –, hanem csupán emberi értelmezés eredménye. „Lehetővé kell tenni, hogy minden ember, a nők is emberhez méltó életet éljenek, és ugyanazokat a szabadságjogokat élvezzék; számomra ezt jelenti a Korán szelleme”, mondja. A sáriában azonban mindez veszendőbe ment, „mivel egy olyan korban értelmezte a Koránt, amikor a társadalom még feudális jellegű volt”. *Engineer* szerint a sária minden törvényét újból át kellene gondolni, és más kritikusokkal együtt megalapította a *Progresszív Dawudi-Bohrák* reformmozgalmát.

Kritikája erőszakos támadások céljává teszi *Ahsgar Ali Engineert*. „Ötször próbálták megölni, egy alkalommal egyenesen egy mecsetben támadtak meg”, meséli. Körülbelül negyven bohra-muszlim brutálisan összeverte. „Mielőtt elájultam, még hallottam, hogy ezt kiabálják: Ez a sátán nem menekülhet meg élve, kioltjuk az életét.” A bohrák erős politikai befolyással bírnak. „Rúpiamilliárdjaik vannak, és megkenik a politikusokat.”

Engineer mégsem akar falak vagy biztonsági emberek mögé rejtőzni. Sokat utazik, szemináriumokat és kongresszusokat szervez, állandó párbeszédben áll vallási, társadalmi és politikai szervezetek képviselőivel. Ez sebezhetővé teszi, de nem tudja megfélemlíteni: „Az ember nem lehet szabad, amíg fél. Különben rabszolgává válik.”

Ahsgar Ali Engineer húsz főállású munkatársával szervezi munkáját, amely egész Indiára kiterjed: műhelyek és szemináriumok ifjúsági és női csoportokkal, utcai színi előadások, tudományos vizsgálatok, vallásközi párbeszéd, felvilágosító munka rendőrségi hivatalnokokkal, a rendőri erőszak áldozatainak támogatása – mindez része a tevékenységének. A fundamentalizmus elleni harcában a különböző vallásokkal való bánásmód indiai hagyományára épít: „Vegyes kultúránknak köszönhetően az indiai iszlám különbözik más országokétól. Már azoknak a muszlim dinasztiáknak is, amelyek Indiában uralkodtak,

mérsékelniük kellett vallásosságukat, mert a népesség többsége egy másik vallási közösséghez tartozott.”

A népesség hindu többségéhez viszonyítva az indiai muszlimok kevésbé jutnak hozzá az oktatáshoz, szegényebbek és kevésbé részesülnek társadalmi szolgáltatásokban. Ennek megváltoztatását is vallási feladata részének tekinti *Engineer*. „Baloldali beállítottságú vagyok”, mondja a teológus, „de sosem értettem egyet azokkal a marxistákkal, akik ópiumnak nevezték a vallást. A vallás fel is szabadíthat. Hiszen minden vallás az emberek megváltásának igényével terjedt el a földön; az iszlám is hangsúlyozza a gazdasági igazságosságot”, érvel *Engineer*. „Ha kevesen nagy gazdagságot halmoznak föl, akkor ezzel a pokol tüzét szabadítják rá a szegényekre, de végső soron önmagukra is. Ezért fejlesztettem ki egy iszlám felszabadítási teológiát.”

Ahsgar Ali Engineer özvegy, két gyereke van. Elmondása szerint 2000-ben elhunyt felesége ugyanolyan

független életet élt, mint ő, baráti köréhez nők és férfiak egyaránt tartoztak. *Engineer* lánya a bahái valláshoz tartozó férfihez ment feleségül. A fia marxista, és sok éven át élt gyári munkások körében. *Ahsgar Ali Engineer* az utóbbi években cukorbeteg lett, és magas vérnyomástól szenved. „Már sokszor előfordult, hogy szemináriumokon és kongresszusokon kómába esett. Nagyon aggódomk érte”, mondja *Kutub Kidwai*. *Ahsgar Ali Engineer* azonban folytatni akarja munkáját: „Ha beletörődöm a körülöttem lévő hiányosságokba, a kizsákmányolásba és kényszerekbe, ha egyszerűen becsukom a szememet, akkor nem vagyok vallásos”, mondja. „Az embernek képesnek kell lennie arra, hogy kilépjen egy adott helyzetből, és mindig előtte kell állnia egy jobb világ látomásának, egy igazságosabb, egyenlőbb, emberibb és szabadabb világénak.”

Gerhard Klas

Forrás: Publik-Forum, 2012/4

Félelem és bizakodás között

Keresztények és muszlimok Kenyában

Joseph Mutunga lelkész óvatosan megy a templom közepére. Talán még mindig bajtól tart? Talán ily módon fejezi ki tiszteletét a terrortámadás áldozatai iránt? A templom közepén megáll, és azt mondja: „A merénylők a főbejáraton át érkeztek, a kapuk nyitva álltak.”

A templom, amelyen keresztül a lelkész most áthalad, az *Africa Inland Church*-hez tartozik, a kenyai Garisszában áll, amely kb. 120 km-re délre fekszik a szomáliai határtól. Az egyszerű csarnok most üres, de 2012 júliusának első vasárnapján minden hely foglalt volt.

Templomán áthaladva beszél arról *Mutunga*, hogy a prédikáció alatt két tompa puffanást hallott a hullámlémezeten. A gyülekezet tagjai nyugtalanná váltak, és *Mutunga* kiküldött két férfit, hogy nézzék meg, mi történt. „Akkor már lövéseket is hallottunk, és láttam, hogy egyesek már a földre borultak, így keresve fedezéket. Tehát én is a padlóra vettem magam.”

Aztán két merénylő rontott be a teli templomba, kalasnyikovjukkal a tömeg közé lőttek, és egy gránátot is felrobantottak. Egy harmadik kint maradt, és megölte azt a két rendőrt, aki a templom közelében ült egy fa alatt: ők voltak megbízva a templom védelmével az istentisztelet idején. A temp-

lomban holttestek feküdtek, minden csupa vér volt. A kiáltás és a pánik nyomán érkeztek az első segítők. A terroristák akkor már rég messze jártak, és a mai napig sem fogták el őket.

Garissza a hívők elleni merénylet után is békés városnak tűnik. A forgalmas utcákon a legtöbb férfi a muszlimok hosszú ruháját hordja, a nők fejkendőben és bő ruhában, többnyire tarka afrikai színekben pompázva. Az arab nők fekete ruhája kivétel, és szinte egyikük sem fátyalozza el az arcát.

A keresztények itt kisebbségben vannak, jobbára Kenya más részeiből költöztek ide. Az őshonosak muszlimok, és etnikailag szomáliak, akár csak a lerombolt Szomáliában a határon túl. Első pillantása nem lehet fölismerni, hogy valaki szomáliai vagy kenyai-e.

Csaknem egyidejűleg az *Africa Inland Church* esetével, a garisszai katolikus templomot is megtámadták; ott nem voltak halottak, viszont az *Africa Inland Church*-ben 16 hívő halt meg, meg a két rendőr, és körülbelül hatvan ember sebesült meg. Egy héttel később a iszlámista *Shabaab*-milícia vállalta a felelősséget a merényletért; ez a szervezet Szomáliában harcol, és az *Al Kaida* terrorhálózathoz tartozik.

Ez a milícia az utóbbi években Kenyában is ismételt elkövetett terrortámadásokat. Hogy fölléjen az iszlámista harcosok ellen, a kenyai hadsereg 2011 októberében bevonult Szomáliába. Az iszlámisták bosszúval fenyegetőztek. A kenyai terrorcselekmények száma emelkedett: a szomáliai határ menti városok, a tengerparti turistaközpontok és a főváros, Nairobi lett célpontja, konkrétan pedig a kenyai rendőrök, a turisták által látogatott bárok vagy a közterek.

GARISSA EGYIK ÉLÉNK FORGALMÚ PIACI UTCÁJÁBAN ÜL *Deca Kuso*, és szőja meg kukoricaliszt keverékét tölti kicsi zacskókba. A liszteszákon nagy betűkkel ez áll angolul: Németország ajándéka. „A világelelmezési program keretében kaptam lisztet, mivel alultáplált vagyok”, mondja *Kuso*, „De megpróbálom eladni a lisztet, mivel pénzre van szükségem.” Bő ruhája alatt kifejezetten sovány testet lehet sejteni.

Deca Kuso muszlim hölgy. A liszt áttöltögetése közben újból és újból fölnéz. „Itt bármikor történhet valami”, magyarázza. A forgalmas piaci utca éppoly vonzó célpontja a *Shabaab*-milíciónak, mint egy teli templom. *Kuso* számára gondot okoz, hogy sok vevője kerüli a forgalmas

utcát. „Azóta sokan elmaradtak, és egyre kevesebbet keresek”, mondja.

Veszteségről panaszkodnak a mopedtaxik, a „boda-bodák” vezetői is. A városközpont egyik benzinkútjánál várnak utasokra. *Zakayo Kilonzo*, az *Africa Inland Church* tagja csak szerencsés véletlen folytán nem ment el az istentiszteletra azon a rettenetes július 1-én. „Azóta nem megyek el a templomba, félek”, mondja.

Mivel a boda-boda sofőrök már nem érzik biztonságban magukat Garisszában, esténként korán hazamennek, noha korábban az éjszakába nyúlóan dolgoztak. Jövedelme a felére apadt, mondja *Kilonzo*. Bukósícsak helyett csak megfordított baseballsapkát visel. Most ő is bátortalanná vált a muszlimokkal szemben, noha „mindig békésen éltünk együtt. Merényletek csak azóta vannak, amióta a kenyai hadsereg bevonult Szomáliába”. Állítása szerint a tulajdonképpeni probléma nem az iszlám, hanem a rendőrség körében nagyon elterjedt korrupció. „Ha valakinél robbanótöltet van, csak 500 schillinget kell adnia a rendőrnek, és már mehet is.” Az 500 schilling kb. 5 eurót ér. Így nem lehet a terror ellen küzdeni, véli *Kilonzo*.

A MERÉNYLET ÓTA nemcsak *Zakayo Kilonzo* marad távol az istentisztelettől. „A következő vasárnapokon csak harmadáig telt meg a templom”, mondja *Mutunga* lelkész. „Addig mindig minden hely foglalt volt.” Néhány gyülekezeti tag már el is költözött Garisszából. „Félelemből, hogy az eset megismétlődhet.” *Mutunga* eltökélt abban, hogy helyben marad. „En is félek”, vallja be, „de imádkozom Istenhez, hogy ne a félelem győzzön le engem, hanem én a félelmet. Bár el lehet mondani, hogy a muszlimok támadtak meg minket, de ennek ellenére szeretettel kell fordulnunk feléjük, és Krisztus szavát kell hirdetnünk.” Másfelől a lelkész még

abban sem biztos, hogy véleményével nem sérti-e meg muszlim testvéreit: „A merénylők talán nem is voltak igazi muszlimok. Talán csak pusztán terror volt ez – a szomáliai háború következményeként.”

A nemzetközi sajtó beszámolt a garisszai kettős merényletről, és egyes orgánusok a nigériaival vetették össze a helyzetet. Garisszában és egész Kenyában célzatosan üldözik a keresztényeket, állt a hírekben. Emiatt nemcsak *Joseph Mutunga* lelkész bosszankodott, hanem *Abdullah Salat* is, aki a Muszlimok Legfelső Tanácsának elnöke Garisszában. A városból kivezető út menti irodájában ülünk, a kitért ajtókon beárad az autók és mopedek zaja, a kecskék mekegése, és mindenekelőtt a por. „Itt nincs vallási probléma”, biztosít minket *Salat*. „A keresztények több mint hatvan éve élnek itt. Garissza lakóitól kaptak telket, hogy templomot építhessenek.”

ABDULLAH SALAT VEZETÉSÉVEL a muszlimok tanácsa ugyanazt teszi Garisszában, mint a muszlim lelkészek egész Kenyában: a sejkék és imámok rendszeresen találkoznak a lelkészekkel és papokkal, és a békéért dolgoznak. A két közösség vallási vezetői meg akarják érteni a merényletek hátterét, és lehetőleg csírájában el akarják fojtani a gyűlöletet vagy a bizalmatlanságot.

A régió fiatal muszlimjainak szervezete ezért rögtön a támadások után kijelentette, hogy a jövőben őrizni fogják a templomokat. A keresztények elvetették ezt, mert nem akarták fölmenteni a kenyai államot a polgáraiért viselt felelősség alól. *De Hassan Salat*, a muszlim ifjúsági szervezet vezetője mindenre kész. „Közülünk senkinek sincs fegyvere”, mondja a magas, szikár férfi. „De ha támadás éri a keresztényeket, akkor mi még előttük akarunk meghalni.” Élénk

tekintete elárulja, hogy komolyan gondolja szavait, kétes esetben halálosan komolyan. Az ő nézőpontjából a merényleteknek kizárólag az a céljuk, hogy gyűlöletet és szétűzást támaszszanak a vallási közösségek között. „Már régóta békében élünk együtt”, hangsúlyozza a 34 éves férfi, „és nem engedjük meg, hogy tönkretegyék együttélésünket.”

A MERÉNYLET ÓTA *Mutunga* lelkész naponta elmegy a kórházba, hogy vigasztalja a gyülekezet sebesültjeit, és csírájában elfojtsa az esetleges gyűlöletet. „Most nem szabad ellenségnek tekinteniük a muszlimokat”, magyarázza. „És ne nézzenek bizalmatlanul minden szomáliaira se!” Mert ha a *Shabaab*-milícia tettesei az iszlám nevében követték is el a terroristámadást, „ezek feltehetően nem igazi muszlimok. Az iszlám tiltja az emberölést.”

A kórterem zajszintje az első pillanatban minden gondolatot kiver az ember fejéből. Több mint harminc ágy áll a teremben, és minden betegnek van látogatója. A lelkész megáll az egyik ágy előtt. „Ő *Helen*”, mondja, és megszólítja. A nő mozdulatlanul fekszik az oldalán, és úgy látszik, mintha aludna. Előtte az ágyon egy láboska ennivaló áll, de még nem nyúlt hozzá. „A csípője sérült meg”, mondja *Mutunga*, „de megint tud majd normálisan járni.”

Helen Mwendkia, aki nyilvánvalóan hallotta az eddigieket, megfordul. „Még mindig nemigen értem az egészet”, mondja a 24 éves hölgy. „Mind den hangos ajtócsapódásra fölébredtek.” Még mindig sokk hatása alatt áll: „Az igazat megvallva, most félek a muszlimoktól.”

Bettina Rühl

Forrás: Publik-Forum, 2013/9

„Aki fél, nem leli békéjét”

Interjú Boualem Sansal algériai íróval

Az arab férfiak unalmasnak találják a békét, írja ön Allah bolondjai – Hogyan hódítja meg az iszlamizmus a világot? című könyvében. A béke inkább nőies fogalom az arab országokban?

Ellene vagyok annak, hogy valamilyen nemet tulajdonítsunk a békének. De az igaz, hogy nálunk a férfiak unalmas dolognak tekintik a békét. Ez a nevelésből fakad. Ha Algériában kinyilvánítom a nézeteimet, akkor azt mondják: „Így csak egy nő beszél! Ez totálisan elnőiesedett! Ez homoszexuális, ennek a szájára kell csapni!” Ha például az Izraellel kötendő béke mellett foglalkozunk, akkor rögtön jönnek az emberek, és azt mondják: „Tudod te, mit beszélsz? Mi arabok 350 millióan vagyunk, és nem fogunk békét kötni Izraellel: Hiszen azok csak tízmilliónyian vannak. Ezeket ledaráljuk, kitekerjük a nyakukat – és el van intézve a dolog!” Ez a földközi-tengeri macsó magatartás, amely országunk törzsi struktúrájában gyökerezik: a békét gyávaságnak tekintik, csak a győzelem számít.

Mit tenne ön, ha mondjuk megválasztanák Algéria elnökének? Hogyan gondoskodna a különböző etnikumok és vallások közötti békéről?

Nincs esélyem arra, hogy megválasszanak, de bárkit választanának is: A béke nehéz téma nálunk, mert az uralkodó alapállás ez: Aki másilyen, az az ellenségem! A nyugati ember, a keresztény, még a szomszédos marokkói is ellenség. Ezzel szemben én azon a véleményen vagyok, hogy nem léteznek ellenségek. Emberek közötti problémák léteznek – és azokat el lehet rendezni.

Ön 2011-ben megkapta a Német Könyvkereskedelem Béke-díját. Mit jelent önnek a béke fogalma?

A béke először is a háború távollétét jelenti. De vannak olyan emberek, akik elutasítják a békés bánásmódot a másikkal, mivel idegennek tekintik azt: „Az keresztény, én muszlim vagyok – a kettő nem fér össze.”

Ön muszlim író egy muszlim országban. Ennek ellenére súlyos támadásoknak volt már kitéve ön és a családja is.

Igen, mindig problémáink támadtak, amikor megjelent egy könyvem. Ez 2003-ban kezdődött, amikor napvilágot látott *Személyes és politikai naplóm – Algéria, 40 évvel később* c. művem. Az ipari minisztérium igazgatója voltam, és ezután elbocsátottak az állami szolgálatból. A következő könyvem után fölmondtak a feleségemnek: tanítónő volt, és a szülők állítólag nehezményezték, hogy nem elég vallásos. Aztán a testvéremet vették célba, egy egyszerű parasztot: olyan magas adópótlékot róttak ki rá, hogy mindenét el kellett adnia; teljesen tönkretették. De jöllehet most már csak a könyveim bevételeiből élünk, és minden zaklatás ellenére: nem szeretném elhagyni az országot.

De hogyan éri el, hogy békés maradjon, tekintettel azokra a támadásokra, amelyeknek ki van téve?

Azáltal, hogy megpróbálom legyőzni a félelmet. Aki fél, nem találhatja meg belső békéjét. A belső küzdelem teszi stabilabbá az embert. Mert akkor el tudjuk érni, hogy hideg fejjel elemezzük a helyzetet. Ha félünk, akkor ez nem sikerülhet.

Ön sosem félt?

Amikor írni kezdtem, hazámban megfenyegettek, megvádoltak és megsértettek: akkor valóban nagyon féltem. Ha az ember fél, akkor nem képes értelmesen gondolkodni. Haragos lesz, és azt mondja magában: „Ezek gazemberek!” És kedve támad megölni őket. De aztán megpróbáltam úrrá lenni a félelmen, és most képes vagyok egészen másképp látni a helyzetet: aki fenyeget engem, az nem szükségszerűen az ellenségem. Bár ellenfelem, de talán fennáll az egymást megértés lehetősége. Talán tisztázhatok számára valamit. Talán egyszerűen félreértett engem. Talán elborította az agyát a propaganda.

Hogyan gyűri le az ember a félelmet?

Ha megjelenik a félelem, elgondolkodom róla. Más út nem létezik. Foglalkoznom kell vele. Most olyan helyzetben vagyok, amikor már nem félek. Éber vagyok. Fenyegetések érnek, történhet velem valami, egy örült megtámadhat az utcán; mindennek tudatában vagyok; de nem félek.

Ön író. Az irodalom a béke helye az ön számára?

Az irodalom mindenekelőtt a világ vizsgálatának eszköze. Különleges pillantás a világra.

Allah bolondjai – Hogyan hódítja meg az iszlamizmus a világot? című könyve egy beavatott rátekintése arra, hogy radikális muszlimok egyre növekvő tömege kész erőszakot alkalmazni.

Igen, így van. Az ő meggyőződésük nagy energiával lát el engem. Ők mindenre készek. Készek az öngyilkosságra is. Ez egy fasiszta mozgalom, nem vallási. Kezdetben talán létezett a vallási motiváció, de aztán átbillent a fasiszmusba, az örületbe. És mivel a társadalom nem tudja, hogyan bánjon vele, visszahúzódik.

Megpróbált ön iszlamistákkal vitatkozni?

Igen! Korábban reggeltől estig vitáztam velük. Némielyük a barátom, sokan a szomszédaim. Minden embernek joga van arra, hogy megbeszélhesse a dolgait. Vitázom velük. Mind a mai napig.

De épp az imént mondta, hogy az iszlamisták fasiszták.

Vannak különbségek. A pacifista iszlamisták azt mondják: Vallási alapon akarunk kormányozni, de megölni nem akarunk senkit sem. Ez azt jelenti, hogy törvényileg fognak megtiltani sok mindent. Meg fogják parancsolni a nőknek, hogy teljesen elfátyolozzák magukat, mint Szaúd-Arábiában, meg fogják tiltani nekik az autóvezetést. A férfiakat eltiltják majd a dohányzástól és az ivástól.

És a másik fajta?

Ezek azok, akik egyáltalán nem vitáznak. Ezek egyszerűen megölik azokat az embereket, akik másilyennek és másképp gondolkodnak, mint ők. Ezekkel az iszlamistákkal is vitatkoztam már. Ezek olyan férfiak, akik illegalitásban voltak, évekre eltűntek a láthatárról, és aztán megint visszatértek a civil életbe. Válaszaikból világossá vált, hogy számukra a hatalomról van szó; hogy a teljes hatalmat akarják, nem csupán egy kicsi hatalmat. És számukra csak idő kérdése, amíg megszerzik. De nem hagyom abba a beszélgetést velük – és elmondom nekik a véleményemet.

Brigitte Neumann

Forrás: Publik-Forum, 2014/7